

Imatge i llenguatge visual

Alba Ferrer Franquesa
David Gómez Fontanills

PID_00169046

Material docent de la UOC

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Alba Ferrer Franquesa

Nascuda a Manresa el 1970. Llicenciada en Belles Arts per la Universitat de Barcelona (1989-1994). Cursa l'especialització en Disseny i Imatge (Imaging and Design Studies) a la University of Central Lancashire (1994). Obté un postgrau en Multimèdia Studies del Pratt's Institute de Nova York (1996). Fa el màster interuniversitari de Desenvolupament i disseny d'aplicacions interactives multimèdia de la UPC i UB de Barcelona (1998-1999). Com a dissenyadora *freelance* treballa en projectes gràfics i multimèdia, col·laborant amb diversos estudis de disseny. Combina l'activitat professional amb la docència i creació artística. Membre de l'associació artísticocultural Gènere i Gèneres (www.genereigenere.org). Consultora de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) des de 1999, on també col·labora com a autora de material docent per als estudis del graduat de Multimèdia i del grau de Multimèdia: *Fonaments de fotografia i imatge digital* (2001), *Disseny gràfic* (2009) i *Imatge i llenguatge visual* (2010).

David Gómez Fontanills

Nascut a Premià de Mar el 1968. Llicenciat en Belles Arts per la UB (1991). Màster en Societat de la informació i el coneixement i DEA en Antropologia social per la UOC (2006). Combina l'activitat docent, la pràctica artística i la consultoria wiki. Col·laborador docent i autor de material didàctic per als estudis del graduat de Multimèdia de la UOC des de 2000. Membre del col·lectiu artístic TAG Taller d'Intangibles (enlloc.net). Forma part de la consultora de projectes de base wiki WikiWorks.com.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats per la professora: Roser Beneito Montagut (2011)

Primera edició: febrer 2011
 © Alba Ferrer Franquesa, David Gómez Fontanills
 Tots els drets reservats
 © d'aquesta edició, FUOC, 2011
 Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
 Disseny: Manel Andreu
 Realització editorial: Eureka Media, SL
 ISBN: 978-84-692-9416-1
 Dipòsit legal: B-5.172-2011

Llicència Creative Commons, versió 3.0, modalitat BY-SA (attribution - share alike), que permet modificar l'obra, reproduir-la, distribuir-la o comunicar-la públicament sempre que se'n reconegui l'autoria i sempre que l'obra derivada quedi subjecta a la mateixa llicència que el material original.

Introducció

Nota dels autors sobre els continguts lliures d'aquests materials

Estem molt satisfets que la UOC hagi decidit publicar aquest material didàctic sota una llicència lliure *copyleft* com la **Creative Commons Reconeixement Compartir Igual 3.0 -es**. També estem molt agraïts a Jordi Alberich (coautor d'uns materials anteriors dels quals, en part, s'han fet servir continguts) que hagi acceptat aquesta llicència. Això ens ha permès contribuir a l'ampliació del corpus de continguts lliures i oberts que en el camp del disseny i la comunicació visual estan disponibles per a qualsevol persona interessada.

La llicència d'aquests materials permet que els seus continguts puguin ser lliurement distribuïts per a qualsevol tipus d'ús. També permet que puguin ser modificats i millorats, sempre que les versions derivades en reconguin els autors i titulars de drets i, alhora, es mantinguin lliures distribuint-se sota la mateixa llicència o una versió posterior.

Per a fer l'atribució d'aquests materials en cas de reproduir-los o fer-ne obres derivades, podeu fer servir l'anotació següent:

(c) Fundació per la UOC. Alba Ferrer, David Gómez, Jordi Alberich 2010. Creative Commons Reconeixement Compartir Igual 3.0-es.

Wikipèdia

Com indica Jon Beasley-Murray^[1], pensem que, encertadament, la Wikipèdia es passeja per l'àmbit acadèmic com un visitant que no ha estat convidat. Molta gent la fa servir i molta gent no ho vol admetre. Nosaltres hem fet servir la Wikipèdia. L'enciclopèdia lliure és un dels grans projectes de coneixement del nostre temps i té uns criteris de qualitat molt propers als criteris de qualitat acadèmica nascuts de la Universitat i la recerca científica.

En l'elaboració d'aquests materials, la Wikipèdia ha estat una font molt útil. Com es pot observar en la bibliografia citada, hem fet servir àmpliament altres fonts. La Wikipèdia no ha estat en molts casos la nostra font principal, però no poques vegades ha estat el primer pas per a fer-nos una idea sobre una part del contingut i les referències bibliogràfiques i dels textos acadèmics que hi han posat els wikipedistes ens han orientat sobre les pistes a seguir. Atès que es tracta d'una enciclopèdia en permanent elaboració i que pot tenir errors, hem procurat sempre contrastar les informacions que ens donava, però molt sovint el contrast amb altres fonts fiables ha validat la informació que s'hi recollia.

Tot i que utilitzem la mateixa llicència i hauria estat possible, difícilment trobareu un fragment d'aquests materials que coincideixi amb el text de la Wikipèdia (tret que hagi seguit el camí invers) ja que, fins i tot en els casos en què hem pres Wikipèdia directament com a referent, hem adoptat una redacció pròpia. Però en tot cas serveixi aquesta nota com a atribució i reconeixement de la tasca de tants wikipedistes que han treballat per posar el coneixement a l'abast de tothom i que ens han ajudat en la nostra feina.

Atès la coincidència de llicències, és possible copiar continguts d'aquests materials cap a Wikipèdia. Per respecte a la llicència, però, us demanem que ho feu respectant les condicions de reconeixement. Una manera vàlida és que en el camp de "Resum" que teniu quan editeu un article de Wikipèdia hi poseu l'anotació d'acreditació que hem donat i que, en cas d'haver accedit a aquests materials a través del web, hi afegiu l'adreça web.

Imatges de domini públic o amb llicències obertes

La llicència **Creative Commons Reconeixement Compartir Igual 3.0-es** és la llicència per defecte d'aquests materials. Això vol dir que qualsevol contingut de text, a excepció de les citacions, està sota aquesta llicència. I també que qualsevol gràfic, imatge o contingut multimèdia que es publiqui sense indicar una llicència diferent també ho està.

Hi trobareu nombroses imatges en les quals se'n citen els autors i una llicència o condició de drets específica. Volem aprofitar aquesta nota per a donar reconeixement a totes aquelles persones que han posat les seves fotografies o el seu treball gràfic –diagrames, esquemes, mapes, icones, il·lustracions– sota llicències obertes que en permeten la reproducció i, en molts casos, la creació d'obres derivades. Uns materials com aquests, que tracten sobre aspectes de la cultura visual, tindrien serioses dificultats per a il·lustrar i completar els seus continguts escrits si no poguessin comptar amb aquest fons de gràfics oberts. Per a les fotografies hem acudit majoritàriament a *Flickr*, on molts dels seus usuaris escullen llicències obertes per a publicar els seus treballs. Per a altres tipus de gràfics hem acudit al repositori *Wikimedia Commons*, on es recullen imatges sota domini públic i amb llicències lliures, i on s'elaboren i milloren gràfics en col·laboració. Gràcies.

Per a aquests materials també s'han elaborat o millorat gràfics i recursos multimèdia, que ara queden a disposició de tothom sota una llicència lliure.

Excepcions, dret de citació o ressenya

No era possible fer aquests materials sense analitzar exemples de la cultura visual –productes, marques, anuncis, etc.– que no estan disponibles amb llicències obertes. Si no haguéssim pogut il·lustrar, aquestes anàlisis perdrien bona part del seu valor. Sempre que ha estat possible hem utilitzat imatges amb llicències obertes, però quan no ho ha estat, aquests materials s'acullen al dret

de citació o il·lustració que reconeix la llei^[2] per a propòsits educatius i de recerca en el cas d'imatges que prèviament s'havien fet públiques. En tots els casos això està correctament indicat en una anotació al peu d'imatge, indicant que el contingut està exclòs de la llicència per defecte dels materials.

Errors

Tot i que hi hem posat tota la nostra cura, aquests materials no estan lliures d'errors. Hem procurat citar sempre les nostres fonts perquè hi pugueu recórrer i comprovar les nostres afirmacions. També recomanem acudir a les fonts bibliogràfiques per a complementar la lectura dels materials, i que busqueu pel vostre compte altres fonts per a contrastar-ne els continguts i ampliar coneixements.

En cas que hi detecteu errors, absències o altres possibles mancances, us agraiem que contacteu amb la UOC per indicar-ho i permetre, així, que els continguts puguin ser millors en properes edicions.

Esperem que la lectura d'aquests materials i les activitats que s'hi proposen us ajudin en el vostre aprenentatge, que us siguin útils i, sobretot, que us ho passeu bé llegint-los i consultant-los.

Alba Ferrer Franquesa i David Gómez Fontanills
autors de la versió de 2010

[1] Jon Beasley-Murray (2008). Was introducing Wikipedia to the classroom an act of madness leading only to mayhem if not murder? [en línia]. Recuperat el 4 d'octubre de 2009.

<http://en.wikipedia.org/wiki/User:Jbmurray/Madness>

[2] Llei de propietat intel·lectual. Article 32-1.

<http://civil.udg.es/normacivil/estatal/reals/Lpi.html>

Continguts

Mòdul didàctic 1

Imatge i comunicació visual

Alba Ferrer Franquesa i David Gómez Fontanills

1. La comunicació visual com a llenguatge
2. Teories de la imatge i el signe gràfic
3. El procés de comunicació visual
4. Retòrica visual i registres comunicatius

Mòdul didàctic 2

Escriptura i tipografia

Alba Ferrer Franquesa i David Gómez Fontanills

1. Història gràfica de la tipografia
2. Geometria i creació de tipus
3. Composició tipogràfica

Mòdul didàctic 3

Infografia

Alba Ferrer Franquesa i David Gómez Fontanills

1. Informar gràficament
2. Presentar instruccions visuals
3. Presentar informació estadística
4. Explicar què ha passat i com funcionen les coses
5. Símbols gràfics, icones i pictogrames
6. Donar orientacions espacials
7. Explicar organitzacions, conceptes i teories

Mòdul didàctic 4

Cultura i color

Alba Ferrer Franquesa i David Gómez Fontanills

1. El color, artefacte cultural
2. Color i llenguatge verbal
3. Ambivalència i variabilitat simbòlica del color
4. Donar significat al color

Mòdul didàctic 5

Identitat gràfica

Alba Ferrer Franquesa i David Gómez Fontanills

1. Programa d'identitat gràfica
2. Identificar què?
3. Identificadors gràfics
4. El manual d'identitat gràfica